

индивидуальный компьютерный тренинг – выполнение студентами тестовых заданий для самоконтроля; проведение заключительного электронного тестирования итоговых знаний по изученным модулям; работа с электронной библиотекой, с сайтами газет и журналов – индивидуальная работа по отбору и копированию фрагментов научной литературы для самостоятельного изучения. Эффективной считается организация самостоятельной работы студентов с использованием электронного учебника.

С точки зрения экономии времени, необходима такая организация чтения профессиональной литературы на иностранном языке, которая содержит выполнение систематических операций, поскольку они возможны при чтении материала, более знакомого студентам по тематике, которую они проработали в процессе изучения профессиональных дисциплин и курсов. Поэтому подбор тренировочного материала для чтения профессиональной литературы на иностранном языке необходимо проводить с учетом предметных связей и последовательности изучения студентами материала по профессиональным дисциплинам [2].

Самостоятельная работа студентов должна происходить по двум основным направлениям: подготовка к занятиям и активная, успешная работа непосредственно на занятиях.

Использование информационных технологий в процессе самостоятельной работы студентов предоставляет ряд преимуществ: учебные продукты выполнены на высоком методическом уровне; возможность выбора студентом индивидуального режима работы; создание студентом учебной среды вне университета с помощью переноса учебного материала на электронные носители; вариативность заданий с учетом потенциальных возможностей студентов; повышение мотивации студентов; возможность объективного контроля и самоконтроля знаний студентов.

ЛИТЕРАТУРА

1. Булатова Д.В. Иностранный язык как средство профессиональной подготовки студентов неязыковых вузов / Д.В. Булатова // Профессиональное образование. – 1996. – №1. – С. 78–83.
2. Смирнов А.Н. Проблемы электронного учебника / А.Н. Смирнов. – 2009. – 161с.
3. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе: [учеб.-метод. пособие для вузов] / С.К. Фоломкина. – М. : Высш. шк., 1987. – 207 с.
4. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт з розробки та впровадження систем дистанційного навчання у навчальний процес / Укл. О.В. Гороховатський, Ю.А. Гурова, Є.Г. Федоров; Харківський національний економічний університет. – Харків : ХНСУ, 2010. – 94 с.
5. Кузьмінський А.І. Педагогіка: [підручник] / А.І. Кузьмінський, В.Т. Омельченко. – К. : Знання-Прес, 2008. – 447 с.
6. Педагогические технологии / [Под ред. В.С. Кукушкина]. – М. : Март, 2004. – 336 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.

УДК 316.77: 378

Ткачова Н. О.

Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди

Штеймiller I. O.

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

РОЗРОБКА ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКУЛЬТУРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті визначено суть поняття акультурації. Розкрито специфіку здійснення процесу акультурації іноземних студентів в українських ВНЗ. Представлено розроблене теоретично-методичне забезпечення акультурації іноземних студентів у навчально-виховному процесі класичного університету.

Ключові слова: теоретико-методичне забезпечення, акультурація, іноземні студенти, класичний університет.

Ткачова Н. А., Штеймiller I. A. Розробка теоретико-методичного забезпечення акультурації іноземних студентів в учебно-воспитательном процесі класичного університету. *В статті определена суть поняття акультурації. Раскрыта специфика осуществления процесса акультурації іноземних студентів в українських вузах. Розроблено теоретично-методичне забезпечення акультурації іноземних студентів в учебно-воспитательном процесі класичного університету.*

Ключевые слова: теоретико-методичне забезпечення, акультурація, іноземні студенти, класичний університет.

Tkachona N., Shteymiller I. *Development of theoretical and methodological support of foreign students' acculturation at a preparatory faculty at a classical university.* *In the article the essence of the notion 'acculturation' has been determined, the specificity of the implementation of the process of foreign students' acculturation at Ukrainian higher educational institutions has been revealed, the theoretical and methodological support of foreign students' acculturation in the educational process at a classical university has been developed.*

Key words: theoretical and methodological support, acculturation, foreign students, classical university.

Характерною особливістю сучасного суспільства є активізація міграційного потоку, що є одним із наслідків всесвітньої глобалізації. Як відомо, цей феномен проявляється в поглибленні наукової, освітньої, економічної, політичної, культурної й релігійної інтеграції й уніфікації.

Очевидно, що, з одного боку, інтенсифікація обміну промисловою й освітньою продукцією, інформацією, інноваційними технологіями, культурними цінностями прискорює розвиток людства, забезпечує взаємозбагачення доробку різних народів у різних царинах життєдіяльності. З іншого боку, швидкі зміни соціуму спричиняють появу в людей різних проблем і труднощів, які ті не завжди можуть самостійно подолати.

Нагадаємо, що, за даними наукових досліджень, ще наприкінці ХХ ст. у світі нараховувалось біля ста мільйонів мігрантів різних категорій (іноземних робочих, біженців та ін.), які проживали поза межами своєї батьківщини. Причому ріст міжетнічних і міжнаціональних міграцій, за висновками науковців, уже в ті часи став серйозним викликом для світової соціальної, економічної й політичної систем [1; 4; 11]. У 2010 році, за даними ООН, число міжнародних мігрантів сягнуло 214 мільйонів людей, а за останніми даними – 232 мільйонів (це складає 3,2 % усього населення, що мешкає на земній кулі). За прогнозами, якщо наявна динаміка не зміниться, то в 2050 році кількість мігрантів досягне взагалі 405 мільйонів.

Зазначимо, що на пострадянському просторі Україна традиційно займала одне з провідних місць за числом мігрантів (зокрема, до початку військових дій у ній проживало близько 5 мільйонів мігрантів). Також важливо відзначити, що значний відсоток з них припадає на іноземних студентів, адже достатньо високий рівень вітчизняної вищої освіти та відносно невисока плата за навчання спонукають багатьох молодих людей з різних країн обирати українські ВНЗ для навчання.

Так, за офіційними даними МОН України, тільки в минулому році у вітчизняних вищих навчальних закладах навчались понад 61 тисячі іноземних студентів з 152 країн світу. Очевидно, що в силу різних об'єктивних і суб'єктивних причин кількість іноземців у поточному році тимчасово зменшалась, однак і сьогодні вона залишається достатньо високою. А тому проблеми підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців з різних країн, вдосконалення процесу їхнього виховання й розвитку з кожним роком набуває все більшої актуальності. Особливе місце серед цих проблем посідає проблема акультурації іноземних студентів.

Слід також зауважити, що значна кількість іноземців навчаються у вітчизняних класичних університетах, які традиційно виконують роль флагманів у системі вітчизняної вищої освіти. А тому на викладачів цих ВНЗ покладається особлива місія щодо забезпечення ефективного здійснення вищевказаного процесу.

Як свідчить аналіз наукової літератури, різні аспекти проблеми акультурації іноземних студентів знаходяться в центрі уваги багатьох науковців. Так, суть феноменів етнічної культури й акультурації розкрито в наукових працях з точки зору філософії (М. Антонова, І. Ільїнський, В. Пантін, Б. Сужикова, І. Ушанова, Р. Ушканова та ін.), соціології (П. Сорокін, С. Розум, Т. Шибутані та ін.), психології (Н. Лебедева, А. Мундашова, В. Смирнова, Т. Стефаненко, О. Хохлов та ін.), педагогіки (М. Абрамова, М. Бережна, Н. Гончарова, Л. Каджаметов, А. Мудрик та ін.). Особливості здійснення педагогічної взаємодії викладачів з іноземними студентами розкрито в публікаціях С. Варави, І. Зозулі, Н. Маяцької, І. Семененко, Т. Язвинської та інших дослідників.

Науковці зробили вагомий внесок у дослідження вищевказаної проблеми. Водночас слід зазначити, що висновки вчених та результати проведеного нами пілотажного дослідження стосовно стану культурної адаптації іноземних студентів свідчать про необхідність продовження наукового пошуку у визначеному напрямі. Зокрема, актуальною проблемою є забезпечення акультурації іноземних студентів у навчально-виховному процесі класичного університету, яка не була предметом окремого дослідження.

Актуальність визначеної теми посилюється необхідністю усунення таких виявлених суперечностей: між вимогами до ефективної акультурації іноземних студентів у вітчизняних ВНЗ як важливої передумови успішності їхньої професійної підготовки та низькою ефективністю культурної адаптації на практиці; між необхідністю педагогічної активізації акультурації іноземних студентів у навчально-виховному процесі вітчизняного класичного університету та відсутністю відповідного науково-методичного забезпечення цього процесу.

Актуальність порушеної проблеми, її недостатня теоретична та практична розробленість, а також нагальна необхідність у подоланні виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження.

Мета статті – розробити та презентувати теоретично-методичне забезпечення акультурації іноземних студентів на підготовчому факультеті вітчизняного класичного університету.

У руслі порушеної проблеми доцільно нагадати, що виникнення самого поняття «акультурація» пов'язане із дослідженнями, які проводились на американському континенті наприкінці ХІХ ст. та були присвячені вивченню культури індіанців. У контексті цього дане поняття відображало процеси асиміляції, що відбувались у племенах як результат взаємодії культури індіанців та європейських емігрантів. Більш широке тлумачення цього поняття запропонували на початку ХХ ст. американські вчені Р. Редфілд, З. Лінтоні та М. Герсковіц, сприймаючи акультурацію як процес і результат взаємодії різних культур чи їх представників.

Зауважимо, що в сучасній науковій літературі під поняттям «акультурація» розуміється:

- процес і результат взаємовпливу різних культур, в якому всі чи частина представників однієї культури переймають норми, цінності та традиції іншої, при цьому кожна людина намагається, з одного боку,

опанувати нову для неї етносоціальну культуру, а з іншого, – зберегти власну культурну ідентичність (В. Аксьонова [5]);

- процес зміни матеріальної культури, звичаїв і вірувань, що відбувається при безпосередньому контакті та взаємовпливу різних соціокультурних систем (С. Левіт [10]);

- засвоєння нової культури в результаті безпосереднього контакту з нею, що може відбуватись як: 1) поступове придбання дітьми форм поведінки, характерних для культури (субкультури), всередині якої вони зростають; 2) процес запозичення, сприйняття культури іншої групи в умовах тісної взаємодії з нею (О. Бодальов [14]).

Як бачимо, трактування поняття «акультурація» різними науковцями має певні відмінності. Однак більшість учених звертає увагу на той факт, що в цілому вплив нової культури на мігрантів має стресогенний характер, адже контакт з нею викликає практично в кожній людині психічне потрясіння [11, с. 23]. Цей стан отримав в науковій літературі назву «культурного шоку».

Як установлено, вперше цей термін використав у своїх працях К. Оберг. Автор також визначив такі характерні симптоми зазначеного феномену:

- напруження, що зумовлюється зусиллями для забезпечення адаптації людини до нових умов (побутових, мовних, харчових тощо) її життєдіяльності;

- почуття втрати, позбавлення багатьох звичних речей (друзів, статусу, професії, власності тощо);

- відчуття відторгнення носіями нової культури чи, навпаки, психологічне небажання їх сприймати, страх перед контактами з ними, прояв ворожості;

- невідповідність очікувань у соціальних ролях, психологічних відчуттях, цінностях, процесі особистісної самоідентифікації тощо;

- прояв людиною постійної тривожності, роздратованості, що виникають унаслідок усвідомлення нею значних культурних відмінностей, які раніше не сприймалися;

- поява невпевненості в собі через неготовність швидкого пристосування до нового середовища;

- наявність безсоння, депресії, суїцидальних намірів, зловживання алкоголем чи навіть наркотиками [3].

Як стверджували А. Фернхем і С. Бочнер, культурний шок виникає не тому, що він є неочікуваним для людини, а внаслідок можливості провокування в неї появи негативної оцінки власної культури [2, с. 46]. Погоджуючись з думкою вищенаведених авторів тільки частково, вважаємо за необхідне зазначити, що, за результатами нашого дослідження, головною причиною виникнення такого стану в особистості є втрата звичних для неї психологічних зв'язків із близькими для неї людьми, а також необхідність докладання активних зусиль для забезпечення адаптації до нового для них природного й соціального середовища. Як бачимо, ці висновки повністю узгоджуються з висновками К. Оберга, викладеними ним у своїй праці ще в 1960 році.

Водночас важливо підкреслити, що, за даними сучасних досліджень, сила культурного шоку в різних людей значно варіюється між собою, а тому наслідки міграційного процесу можуть варіюватися від дуже позитивної адаптації до дуже негативної. Очевидно, що такі наслідки залежать від багатьох факторів. Одним із найбільш впливових із них є культурні відмінності між культурою покинутої мігрантом країни та культурою країни його проживання [7; 11].

Зазначимо, що з метою визначення вихідного стану процесу акультурації іноземних студентів нами було проведено пілотажне дослідження, в якому взяли участь 129 іноземців, які навчаються у класичних університетах, та 59 викладачів. За результатами проведеного дослідження, практично всі іноземні студенти визнали наявність у них тих чи інших проблем, пов'язаних з культурною адаптацією в нових для них соціокультурних умовах проживання й навчання, причому найбільшою мірою вони виявлялись на початковому етапі навчання в університеті. Зокрема, майже 91 % студентів відчували серйозні мовні труднощі, 88,9 % – утруднення, пов'язані з різними аспектами повсякденного життя (кліматичні особливості, харчування, умови проживання тощо), 73,5 % – складності в процесі навчання тощо. Водночас з'ясовано, що тільки третина з опитаних іноземців намагалися вивчати не тільки мову, але й культуру країни проживання в цілому.

Як наслідок, під час проведення пілотажного дослідження тільки 27,2 % іноземних студентів змогли схарактеризувати основні досягнення української культури, 23,4 % – розповісти про національні українські традиції та свята, 19,8 % – назвати інші національні страви, крім борщу та сала. Дані цього дослідження також засвідчили, що тільки біля половини викладачів, які працюють з вихідцями з інших країн, намагалися сприяти їхній акультурації в українському суспільстві, а для цього цілеспрямовано виходили на заняттях за межі програмного навчального матеріалу, збагачуючи його аспектами культурної адаптації.

Однак очевидно, що надання іноземцям відповідної допомоги (психологічної, мовної, просвітницької тощо) значно полегшує процес їхньої акультурації. Особливого значення така допомога набуває для іноземних студентів, які в максимально короткий термін мають адаптуватися до умов навчання у вітчизняному вищому навчальному закладі та взагалі до життєдіяльності в українському соціумі, залучитися до нової для них культури, адже це є необхідною передумовою для успішного отримання ними вищої освіти.

Однак, як засвідчують висновки науковців і результати проведеного нами пілотажного дослідження, у сучасних класичних університетах така допомога на гідному рівні не надається. А тому можна зробити висновок про те, що сьогодні існує насущна потреба в розробці та впровадженні на практиці науково-

методичного забезпечення акультурації іноземних студентів, причому найбільшого значення це забезпечення має на етапі їх навчання на підготовчому факультеті.

Під час визначення сутності цього забезпечення враховувалось запропоноване І. Хінічем трактування поняття «науково-методичне забезпечення» як концептуально обґрунтованої методичної системи, а також обґрунтованого із загальнодидактичних і методологічних позицій методичного доробку, що забезпечує її реалізацію [15, с. 9]. Крім того, в нагоді було також визначення Н. Маяцької, відповідно до якого акультурація іноземних студентів розглядається як готовність входження їх у культуру та суспільство нової країни, зокрема у створене у ВНЗ освітнє поле [13, с. 21]. На підставі вищевикладеного зроблено висновок про те, що у представленій статті під теоретико-методичним забезпеченням акультурації іноземних студентів у навчально-виховному процесі вітчизняного класичного університету розуміється концептуально обґрунтована теоретико-методична система, впровадження якої сприяє успішному опануванню нової для них культури як необхідної передумови професійного та особистісного становлення кожного з них.

У процесі проведення дослідження визначено, що першим складником цього теоретико-методичного забезпечення є мотиваційно-цільовий. Як відомо, мотивація є системою певних детермінант, причин, стимулів, мотивів, що спонукає людину до певної діяльності. Причому система мотивації включає три групи мотивуючих факторів:

- потреби й інстинкти як джерела активності;
- усвідомлені мотиви необхідності здійснення певного виду діяльності, що має для індивіда особистісний сенс, визначаючи загальну спрямованість його активності;
- емоції, почуття, суб'єктивні переживання (прагнення, бажання), установки, що визначають спосіб регуляції поведінки людини у процесі здійснення конкретного виду діяльності [8, с. 528].

Безумовно, для забезпечення ефективності процесу акультурації іноземних студентів необхідно сформулювати в них відповідну мотивацію щодо опанування культури країни перебування. Адже це є необхідною передумовою для прояву молодими людьми прагнення до вивчення мови спілкування мешканців країни проживання та розбудови з ними ефективних комунікативних контактів, засвоєння іноземцями певних моделей поведінки та видів діяльності, які узгоджуються з нормами та цінностями нової для них культури.

Треба також зазначити, що однією з найважливіших характеристик свідомої діяльності особистості є цілепокладання. Причому висунення мети як ідеального результату майбутньої діяльності передує їй у часі. А тому ефективність процесу акультурації іноземних студентів значно підвищиться в тому випадку, якщо цей процес буде здійснюватися як реалізація послідовності усвідомлених, своєчасно та коректно сформульованих цілей кожним суб'єктом педагогічної взаємодії.

Отже, можна підсумувати, що мотиваційно-цільовий компонент теоретико-методичного забезпечення акультурації іноземних студентів у навчально-виховному процесі вітчизняного класичного університету пов'язаний із формуванням у майбутніх фахівців сталої мотивації щодо опанування мови, традицій, правил поведінки та інших складників нової для них культури, чітким визначенням послідовності відповідних цілей як викладачами, що мають бути осмислені та прийняті на індивідуальному рівні іноземцями, так і самими студентами. Можна сказати, що цей компонент активізує загальну мотиваційну спрямованість іноземних студентів на успішну акультурацію як необхідну передумову їхнього професійного та особистісного зростання, надає їхній майбутній діяльності в окресленому напрямі особистісного сенсу.

У процесі проведення дослідження також з'ясовано, що другим компонентом вищевказаного теоретико-методичного забезпечення є когнітивно-діяльнісний компонент, спрямований на засвоєння іноземними студентами необхідних для успішного здійснення процесу акультурації знань та накопичення досвіду відповідної діяльності, засвоєння умінь культурознавчого характеру. Значущість цього компонента в науковій літературі пояснюється насамперед тим, що різні лінгвокультурні спільноти мають різні когнітивні бази як невід'ємну основу будь-якого національного менталітету. Ці бази визначаються «відмінностями в мовних картинах світу, різним членуванням і класифікацією оточуючої носіїв мови дійсності», а тому без засвоєння змісту такої бази здійснювати спілкування з носієм іншої культури неможливо. А це значить, що успішність міжкультурної комунікації людини залежить від рівня оволодіння нею не тільки лінгвістичними знаннями, але й знаннями лінгвокраїнознавчого, соціокультурного, етнопсихологічного характеру, а також способами їх структуризації та подання [6, с. 2].

Як вже вказувалось, когнітивно-діяльнісний компонент розробленого теоретико-методичного забезпечення спонукає також іноземних студентів до засвоєння умінь, що забезпечують ефективність процесу акультурації. Серед них треба передусім назвати такі вміння: гностичні, інформаційні, аналітичні, проєктивні, комунікативні й оціночні. Крім того, зазначений компонент сприяє накопиченню майбутніми фахівцями досвіду різних видів (репродуктивної; продуктивної; творчої, перетворюючої) діяльності, що забезпечує успішне опанування особистістю нової для неї культури.

Третім компонентом розробленого теоретико-методичного забезпечення є ціннісно-орієнтаційний компонент. Уточнимо, що цінність – це позитивне (негативне) значення об'єктів оточуючого світу чи ідей для суспільства, групи людей або окремої особистості. Цінності виникають під час практичної діяльності людей, коли вони не тільки пізнають властивості природних і соціальних явищ, але й намагаються дати їм оцінку з точки зору встановлення їхньої користі (шкідливості) для свого життя.

За Д. Леонтьєвим, основними формами існування цінностей є такі:

1. Громадські ідеали, що представляють вироблені суспільною свідомістю та присутні в ній узагальнені уявлення про досконалість у різних сферах суспільного життя. При цьому орієнтація людини на певні цінності (загальнолюдські цінності: істина, краса, справедливість тощо; цінності великих соціальних груп: рівність, демократія, державність тощо; цінності малих референтних груп: успіх, багатство, самовдосконалення тощо) переважною мірою залежить від того, членом якої спільноти вона насамперед себе відчуває;

2. Предметно втілені цінності, тобто предметна реалізація суспільних ідеалів у діяннях або творах конкретних людей. Сукупністю таких об'єктивованих форм існування цінностей є культура як «реалізована, втілена цінність», тобто така цінність втілюється в певному творі чи дійстві. Однак водночас важливо відзначити, що жоден предмет матеріальної чи духовної культури, в тому числі й той, який несе в собі суспільний ідеал, сам по собі ще не є цінністю, він стає цінністю тільки в результаті оцінної діяльності людей;

3. Особистісні цінності, що є результатом присвоєння особистістю тих чи інших аспектів загального досвіду людства, спонукаючи її до предметного втілення їх у своїй діяльності [12, с. 23–24].

При цьому слід відзначити, що, лише втілюючись у формі особистісної цінності індивіда, суспільні ідеали, цінності чи шедеври матеріальної культури набувають для нього персональної значущості та починають реально впливати на постановку ним цілей, визначення стратегій діяльності, прийняття самостійних рішень у різних ситуаціях, формування оцінних суджень тощо, тобто виступати основою для самовизначення й самореалізації особистості [9, с. 29].

Отже, особистісні цінності людини є результатом її суб'єктивної оцінки та тісно пов'язані з чуттєво-емоційною і мотиваційно-поведінковою сферами. З одного боку, вони є основою для формування індивідуальних життєвих пріоритетів, а з іншого, – виконують функцію регулятора її соціальної взаємодії з іншими людьми.

У світлі вищевикладеного зроблено висновок про те, що ціннісно-орієнтаційний компонент є необхідним складником теоретико-методичного забезпечення акультурації іноземних студентів у навчально-виховному процесі вітчизняного класичного університету. Цей компонент відповідає за формування в іноземних студентів сталого позитивного емоційно-ціннісного ставлення до національної культури країни проживання, засвоєння її провідних соціальних цінностей, а на цій основі – розвиток особистих переваг у культурному споживанні на основі власної етнічної ідентифікації.

У процесі проведення наукового пошуку було визначено, що четвертим компонентом теоретико-методичного забезпечення є аналітико-коригувальний компонент, який спрямований на організацію якісного аналізу з боку викладачів та самоаналізу з боку іноземних студентів стану їхньої акультурації та при необхідності внесення в цей процес відповідних змін.

Таким чином, можна підсумувати, що розроблена нами система теоретико-методичного забезпечення акультурації іноземних студентів у навчально-виховному процесі вітчизняного класичного університету включає такі компоненти: мотиваційно-цільовий, когнітивно-діяльнісний, ціннісно-орієнтаційний та аналітико-коригувальний. У подальшому дослідженні планується здійснити експериментальну перевірку цього забезпечення на практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Bierbrauer G. Toward an understanding of legal culture Variation in individualist and collectivism between Kurds Lebanese and Germans / G. Bierbrauer, P. Pedersen et al // *Law and Society Review*. – 1994. – № 28. – P. 243–264.
2. Furnham A. Culture Shock Psychological reactions to unfamiliar environments / A. Furnham, S. Bocher. – L.&N. Y., 1986. – 320 с.
3. Oberg K. Cultural Shock : Adjustment to New Cultural Environments / K. Oberg // *Practical Anthropology*. – 1960. – № 7. – P. 177–182.
4. Russel S. International migration and international trade / S. Russel, M. Teiteibaum. – Washington DC : Work bank, 1992. – 84 p.
5. Аксьонова В.І. Культурна дифузія і акультурація в контексті розвитку комунікативної парадигми глобалізації та інформаційного суспільства / В.І. Аксьонова // *Збірник наукових праць Гілея : науковий вісник*. – 2012. – Вип. 56. – Режим доступу : <http://gileya.org/?ng=library&cont=long&id=73>.
6. Андронкіна Н.М. Когнитивно-деятельностный подход к формированию лингвосоциокультурной компетенции в обучении немецкому языку студентов языкового вуза : автореф. ... канд. пед. наук : 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (иностранный язык, уровень профессионального образования) / Н.М. Андронкіна. – Санкт-Петербург, 2009. – 48 с.
7. Бери Джон У. Аккультурация и психологическая адаптация: обзор проблемы / Джон У. Берри. – Режим доступу : <http://psy.rin.ru/cgi-bin/article.pl?id=2102>.
8. *Енциклопедія освіти* / Гол. ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
9. Кириллова Н.А. Ценностные ориентации в структуре интегральной индивидуальности старших школьников / Н. А. Кириллова // *Вопросы психологии*. – 2000. – № 4. – С. 29–37.
10. *Культурология. XX век : Энциклопедия* / Гл. ред., сост. и авт. проекта С.Я. Левит. – СПб. : Унив. кн., 1998. – Т. 1 : А-Л / Отв. ред. Л.Т. Мильская. – 447 с.
11. Лебедева Н.М. Социальная психология аккультурации этнических групп : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.05 / Н. М. Лебедева. – М., 1997. – 310 с.
12. Леонтьев Д.А. Ценность как междисциплинарное понятие : опыт многомерной реконструкции / Д. А. Леонтьев // *Д. А. Леонтьев*. – 1996. – № 4. – С. 15–26.

13. Маяцкая Н.К. Научно-педагогическое обеспечение аккультурации иностранных студентов в российских вузах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Н.К. Маяцкая. – М., 2003. – 175 с.
14. Психология общения. Энциклопедический словарь / Под общ. ред. А. А. Бодалева. – М. : Изд-во «Когито-Центр», 2011. – 600 с.
15. Хинич И.И. Научно-методическое обеспечение целостного исследовательского обучения физике в подготовке педагогических кадров : дис. ... док. пед. наук : 13.00.02 / И. И. Хинич. – Санкт-Петербург, 2011. – 37 с.

УДК 378. 015. 31: 316.42

Сілічова Т. В.

кандидат педагогічних наук,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця

ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті представлено аналіз сучасних наукових досліджень, присвячених проблемі викладання дисциплін економіко-математичного циклу для іноземних студентів у вищих навчальних економічних закладах.

Ключові слова: економіко-математичні дисципліни, вищий навчальний заклад, іноземні студенти.

Сілічова Т. В. Проблемы и особенности подготовки иностранных студентов в процессе преподавания дисциплин экономико-математического цикла в высших учебных экономических заведениях. В статье представлен анализ современных научных исследований, посвященных проблеме преподавания предметов экономико-математического цикла для иностранных студентов.

Ключевые слова: экономико-математические дисциплины, высшее учебное заведение, иностранные студенты.

Silichova T. Problems and peculiarities of foreign students' training in the process of teaching economic and mathematical subjects in higher educational institutions. The article presents the analysis of modern researches that deal with the problem of teaching economic and mathematical subjects for foreign students.

Key words: economic-mathematical disciplines, higher education, foreign students.

Одним із показників рейтингу університету, якості освіти є його затребуваність не тільки серед вітчизняних студентів, а й на просторі близького та далекого зарубіжжя. Наявність іноземних студентів в університеті сприяє росту популярності, створенню та закріпленню зв'язків як між навчальними закладами, так і країнами, що є невід'ємною умовою глобалізації системи сучасної вищої освіти, та відповідає основним вимогам освітньої доктрини України. Кількість іноземних студентів у вищому навчальному закладі залежить від багатьох умов: вартості контракту, територіального розташування навчального закладу та ін. Однак початковою умовою є якість освітніх послуг ВНЗ: отримання після навчання студентом актуального на професійному ринку фаху, набуття ним таких життєво та професійно необхідних рис, як: професійна компетентність, комунікаційна готовність, здібність до вирішення творчих задач, здатність навчатися протягом життя.

Проведений ретельний аналіз наукових досліджень і публікацій, в яких висвітлені окремі питання щодо вирішення цієї проблеми, свідчить про те, що процес викладання професійних і фундаментальних дисциплін іноземним студентам і вітчизняним суттєво відрізняється. Так, загальні питання навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах були висвітленими у дисертаційних дослідженнях Т. Демет'євої, О. Палки, Н. Булгакової, наукових роботах О. Ганіч, Н. Немченко, В. Чугаєвої, І. Казанцевої та інших.

Існуюче рзміття поглядів щодо розв'язання цієї проблеми є свідомством її складності, вагомості та недостатньої вирішеності. Так, Т. Білінова і Н. Руднова вважають, що практична відсутність навичок самостійної роботи значно ускладнює навчальний процес серед іноземних студентів [1]. На думку І. Гребеннікової, О. Білоус, Н. Семеннікової, Л. Сторчак, Т. Медведкіної найбільші труднощі викликає достатньо довгий процес адаптування у новому соціокультурному середовищі, що суттєвим чином знижує мотивацію як до навчання, так і до розвитку та подальшого становлення студента як особистості у нових для нього умовах [2]. О. Ганіч, В. Чугаєва також звертають увагу на низьку навчальну мотивацію іноземних студентів, однак цей фактор, на їх думку, пов'язаний із проблемами мови [4]. Актуальність проблеми підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах підтверджується і статистичними даними. Так, у період 2013–2014 н. р. у системі вищої освіти України навчалися понад 60 тис. іноземних студентів із країн близького та далекого зарубіжжя, а найбільш популярними для навчання були інженерно-технічні науки, авіабудування, медико-біологічний, фармацевтичний та економічний напрями [3]. Враховуючи, що саме перші роки навчання є роками адаптування та пристосування іноземного студента як до самого нового середовища, так і до умов навчання, можна зазначити, що особливої уваги потребують предмети фундаментального циклу, які вивчаються студентами на перших і других курсах та є підґрунтям, основою професійного становлення майбутнього фахівця.